

РОЗДІЛ 4 – ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

УДК 378.9:792.071.2.02

DOI <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2018-2-31-12>

ГУМАНІСТИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО АКТОРА

Локарева Г. В., д. пед. н., професор

*Запорізький національний університет,
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна*

lokareva.g@gmail.com

Зміст статті презентує основні питання проблеми гуманістичного спрямування професійного виховання майбутнього актора. Доведена актуальність та своєчасність вирішення зазначеної проблеми у зв'язку із сучасними соціальними та виховними суперечностями, які постають перед освітою. Проаналізовані дослідження та публікації, у яких започатковано вирішення цієї проблеми та які стали підґрунтям наукового пошуку автора у вирішенні теоретичних та практичних аспектів. Розкрито зміст детермінант базових понять проблеми та прийняті за робочі – «гуманізм», «спрямованість», «гуманістична спрямованість». Визначено педагогічні умови, які забезпечать оптимальну та ефективну організацію професійної підготовки й виховання студентів на основі гуманістичних ідеалів і цінностей.

Ключові слова: гуманізм, спрямованість, гуманістична спрямованість, професійна підготовка, професійне виховання, майбутній актор, освітній процес.

HUMANISTIC ORIENTATION OF FUTURE ACTOR'S PROFESSIONAL EDUCATION

Lokareva G. V., PhD in Pedagogy, Professor

*Zaporizhzhia National University,
Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine*

lokareva.g@gmail.com

The article presents the main issues of humanistic orientation of the future actor's professional education. The urgency and timeliness of the solution of the indicated problem have been determined in connection with the modern social and educational problems that arise before education. It is important to help, to give the opportunity to the younger generation not to lose a sense of dignity, humanity, tolerance, love and humanism, as a complex feeling, in the social and political events that take place nowadays. The theatre is one of the social institutions that has the potential to solve this problem. That is the formation of a humanistic personality. The research and publications, in which the solution to this problem has been initiated, has become the basis for the author's scientific research in solving theoretical and practical aspects. Social values of goodness, beauty and love, which are the essential characteristics of a humanistic personality, have always worried people with a high level of social consciousness. These issues have been studied in the philosophical and pedagogical aspects by these branches' outstanding personalities such as A. Makarenko, I. Pestalozzi, G. Skovoroda, V. Sukhomlinsky, K. Ushinsky, and others. The current state of education's humanization and the prospects for the introduction of humanism into the educational process is reflected in works that deal with the state of morality and personal development of youth. The formation of the humanist orientation of the actor's personality, who must have humanistic ideals of truth, justice, tolerance, is more important than ever. The content of the determinants of the basic concepts and the acceptance of the concepts – "humanism," "orientation," "humanistic orientation" as working ones have been revealed. The essence of the concept of the "humanistic orientation of the future actor" as the leading professional quality has been determined. The article emphasizes the problem of humanistic direction of education of the future actor has two aspects: on the one hand, there is the formation of humanistic personality of the future specialist; on the other hand, there is the humanization of the educational process itself (humanization of the content of vocational education, the establishment of humanistic and tolerant relations of subjects of the educational process, the establishment of a humanistic position for the institution of higher professional education: a person as the most important value of society). The pedagogical conditions have been defined, and their content has been revealed that will provide optimal and effective organization of students' professional training and education on the basis of humanistic ideals and values: compliance by the subjects of the educational process with the principles and rules that determine the

nature of the course of the educational process from the standpoint of the humanistic orientation of the future actor's upbringing; the future actor's immersing in the educational and creative environment, which would be a subjective humanistic model of the embodiment of goodness, beauty, love; own correspondence of the teacher's personality to a humanistic oriented life position; the application of a humanistic oriented style of professional communication in the "teacher ↔ student" system.

Key words: humanism, orientation, humanistic orientation, professional training, professional education, future actor, educational process.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Проблема гуманізації в сучасному суспільстві дуже актуальна у зв'язку зі значними соціально-політичними явищами, що відбуваються в нашій країні. По-перше, військові події, які певним чином впливають на свідомість людей взагалі та молоді зокрема. Стан війни об'єктивно активізує механізми морально-психологічного та фізичного самозахисту особистості. Відповідно, дуже важливим є допомогти, дати можливість підростаючому поколінню не втратити в соціально-політичних подіях, що відбуваються, почуття гідності, людяності, толерантності і як комплексного почуття любові-сторге (християнської) до людини (один до одного) – гуманізму. По-друге, поява такого соціально-психологічного «феномену», як булінг серед учнівської молоді шкільного та студентського віку. Проблема захисту особистості від знуцання, залякування, цькування, насильства над особистістю повинна вирішуватися на різних рівнях та різними соціальними інститутами. Одним із таких соціальних інститутів, який має потенціал для вирішення цієї проблеми, а саме: формувати гуманістичну особистість – є театр. Отже, підготовка та виховання компетентних, висококваліфікованих спеціалістів у цій галузі, поряд із вказаними властивостями, мають бути гуманістично спрямованими, а результатом процесу фахової підготовки повинні стати випускники, які найперше були б особистостями, що несуть людям (глядачам) Добро, Красу та Любов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми й на які спирається автор.

Соціальні цінності добра, краси та любові, що є сутнісними характеристиками гуманістично спрямованої особистості, завжди хвилювали людей з високим рівнем громадської свідомості. Ці питання вивчались у філософсько-педагогічному аспекті видатними особистостями відповідних галузей наукової думки А. Макаренком, І. Песталоцці, Г. Сковородою, В. Сухомлинським, К. Ушинським та іншими. Відомі сучасні дослідники В. Андрущенко, І. Бех, І. Зязюн, В. Лозова та інші присвятили свої дослідження проблемі гуманізації навчально-виховного процесу в різних ланках освіти. Ідею любові до людини, відданості педагогічній справі покладено А. Алексюком, В. Лозовою, Г. Троцько в навчальній літературі, що спрямована на підготовку майбутніх учителів. Ш. Амонашвілі є автором оригінальної концепції гуманної педагогіки. Роздуми про гуманну педагогіку він починає з аналізу історичних витоків, наукових фактів, результатів педагогічних експериментів та власного досвіду. Його дослідження присвячено розвитку класичних ідей гуманізму, утвердженню в педагогічній свідомості поняття «духовного гуманізму». Сучасний стан гуманізації освіти та перспективи впровадження гуманізму в навчально-виховний процес відтворено в роботах М. Берулаві, у яких йдеться про стан моралі та особистісного розвитку молоді. Науковець критично висловлює своє ставлення до позиції сучасної школи, яка, виправдовуючись за свої педагогічні огріхи, посилається на сім'ю та суспільство, однак у ній працюють фахівці, які мають спеціальну педагогічну та психологічну освіту і на яких лежить відповідальність не тільки за те, як підготовлені учні з математики чи фізики, а чи виростуть вони гуманними людьми, чи зможуть розуміти один одного. Проблема є у визначенні пріоритетів. Питання гуманізації виховання підростаючого покоління перебуває в педагогічному дискурсі багатьох країн світу. Вивчення зарубіжного досвіду гуманізації соціального середовища,

процесу виховання та шляхів його втілення у вітчизняну педагогічну практику представлено у працях українського науковця Д. Пащенко. Проблема формування гуманістичної спрямованості майбутніх фахівців економічної галузі через створення певних педагогічних умов у процесі професійної підготовки досліджувалась М. Опольською. Морально-етичним проблемам, які пов'язані з гуманістичними поглядами на виховання майбутнього актора, приділяли увагу М. Кнебель, Л. Курбас, В. Мейєрхольд, В. Немирович-Данченко, К. Станіславський. Однак сьогодні як ніколи важливим є питання формування гуманістичної спрямованості особистості актора, який повинен бути носієм гуманістичних ідеалів істини, справедливості, толерантності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Професійна освіта спроможна вирішити ці завдання щодо виховання майбутнього актора, який зможе стати особистістю, яка доносить до людей загальнолюдські цінності. Окреслена проблема є актуальною і вимагає визначення шляхів та педагогічних умов виховання гуманістичної спрямованості майбутнього актора в системі професійної освіти вищої школи, що відповідно і стало **метою** цієї статті.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Питання духовно-морального, громадянського формування особистості з гуманістичними установками й ідеалами в сучасних умовах розвитку нашого суспільства стають все більш пріоритетними, нагальними в усіх сферах соціального буття, зокрема культури та мистецтва, і насамперед у період становлення творчої особистості майбутнього фахівця, діяльність якого буде пов'язана з роботою в системі «людина ↔ людина», а саме – у творчому колективі. Формування гуманістичної спрямованості молодій людині, майбутньому актору, безпосередньо впливає на саморозвиток та самовизначення її світоглядних, громадянських, загальнолюдських позицій до власного життя та на підготовку студентів до свідомо обраного творчого шляху, морально виправданій майбутньої життєдіяльності. Розуміння виховання студентів у контексті гуманізації, а відповідно, майбутніх акторів у процесі їхнього професійного становлення, визначає одне із соціально значущих завдань освітнього процесу вищої школи взагалі і викладачів зокрема.

Проблема гуманістичного спрямування виховання майбутнього актора містить два аспекти: з одного боку – формування гуманістичної особистості майбутнього фахівця; з іншого – гуманізація самого освітнього процесу вищої школи (гуманітаризація змісту професійної освіти, встановлення гуманістично-толерантних стосунків суб'єктів навчально-виховного процесу, встановлення гуманістичної позиції для закладу вищої професійної освіти: людина – найважливіша цінність суспільства). Визначення цих аспектів детермінує шляхи (вектори) виховання гуманістичної спрямованості майбутнього актора в системі професійної освіти вищої школи. Формування гуманістичної особистості майбутнього фахівця, на нашу думку, є стратегічним питанням педагогічного процесу вищого навчального закладу, і не тільки в контексті виховання майбутнього актора. Гуманізація самого освітнього процесу вищої школи – стратегія вирішення визначеного питання, що містить узагальнення дій, необхідних для досягнення поставленої мети шляхом: 1) узагальненого, не деталізованого плану, а саме: гуманітаризація змісту професійної освіти, встановлення гуманістично-толерантних стосунків суб'єктів навчально-виховного процесу, встановлення гуманістичної позиції для закладу вищої професійної освіти: людина – найважливіша цінність суспільства; 2) способу дій, який може реалізуватись у практиці професійної освіти через певний механізм.

Для цього визначимось зі змістом детермінант базових понять проблеми та прийемо за робочі – «гуманізм», «спрямованість», «гуманістична спрямованість». Проблема гуманізації

освіти та гуманізація в освіті на сьогодні є однією з нагальних, які потребують наукового осмислення та визначення шляхів, форм та методів її вирішення. У зв'язку з цим з'явилась значна кількість наукових досліджень та публікацій (В. Андрущенко, І. Бех, М. Берулава, І. Зязюн, В. Лозова, М. Опольська, Г. Троцько та інших) про гуманізацію освіти, про специфіку цього процесу в різних соціальних інститутах. У їхніх роботах ми бачимо різні підходи до детермінанти традиційних цінностей гуманізму, а також щодо підготовки саме гуманістично орієнтованого фахівця як у сфері матеріального, так і нематеріального (духовного) виробництва (безпосередньо театрального мистецтва).

З одного боку, гуманізм (від лат. *humanitas* – «людяність», *humanus* – «людяний», *homo* – «людина») розглядається як філософська та етична позиція суспільства чи окремої особистості, яка надає особливого значення цінності людини [3]. З іншого ж боку, гуманізм – це система ідей і поглядів на людину як на найбільшу соціальну цінність, створення умов для її повноцінного життя і фізичного та духовного розвитку. Домінантами цих підходів є людина як найбільша соціальна цінність, що приймається нами як теоретична основа вирішення визначеної проблеми та створення умов для її повноцінного життя, фізичного й духовного розвитку. Другий аспект обґрунтовує пошук шляхів забезпечення саме духовного розвитку особистості.

Наступне базове поняття – «спрямованість», зміст якого також подано науковцями неоднозначно: як вибіркоче ставлення людини до дійсності, яка впливає на її життя і діяльність (Н. Левітов); як активна діяльність, спрямована на досягнення певної життєвої мети (Г. Луков, К. Платонов); як потреби, ідеали, установки особистості (Л. Рубінштейн); як система потреб, мети особистості, її соціально обумовлені особливості (інтереси, світогляд, ідеали, стосунки), а також ієрархічно стійка система домінуючих мотивів, одна із найважливіших сторін, що вбирає в себе соціальні та моральні цінності (М. Опольська) [6]. Останнє нами обрано за робоче визначення, що детермінує зміст поняття «гуманістична спрямованість».

Спираючись на суттєві ознаки попередніх понять, нами визначено сутність поняття «*гуманістична спрямованість майбутнього актора*» як провідну професійну якість, яка спрямовує його дії щодо трансляції всіх типів художньо-естетичної інформації вистави [5], яку закладено її автором та задумом режисера з гуманістичної позиції, завдяки якій спостерігається донесення до глядача гуманістичних ідеалів; прояв доброзичливості в соціальній перцепції колег (сприйняття партнера, режисера, гримера, освітлювача, костюмера та інших) як рівноправних особистостей, повага та апріорно позитивне ставлення до них у спілкуванні; емпатійне розуміння будь-яких професійних і життєвих ситуаціях; уміння впливати на глядача; толерантність як терпимість до індивідуальності, думок, способу життя колег; некатегоричність суджень, вміння пробачати помилки; професійний оптимізм як віра в людський потенціал, уміння підбадьорити; життєстверджувальний тон; знання норм та правил професійної акторської етики. Усі перераховані ознаки *гуманістичної спрямованості* майбутнього актора забезпечують як професіоналізм його майбутньої акторської діяльності, так і стосунки з однокурсниками та викладачами.

Відповідно, актуальним є питання пошуку оптимальних умов, спроможних активізувати і посилити змістове навантаження всіх видів діяльності студента з метою формування його гуманістичної спрямованості. Розуміння професійної освіти як результату і як процесу оволодіння фаховими компетентностями та особистісними характеристиками, які їх забезпечують, потребує системного підходу, визначення та реалізації організаційно-педагогічних умов процесу виховання гуманістичної спрямованості студентів-акторів. Отримання ефективного результату неможливе без створення сприятливого навчального середовища, яке б формувало спеціалістів нової формації, мотивованих на розвиток і саморозвиток гуманістично спрямованого світогляду. Отже, на нашу думку, гуманізація

процесу підготовки майбутнього актора містить два аспекти – наповнення спеціальних і загальнотеоретичних дисциплін інформацією гуманістичного змісту і «олюднення» безпосередньо стосунків навчально-виховного процесу. Обидва ці аспекти реалізуються в певних організаційно-педагогічних умовах, створених для вирішення завдань як професійної підготовки взагалі, так і вирішення питання формування гуманістичної спрямованості у майбутнього фахівця. Нами визначено педагогічні умови, які забезпечать оптимальну та ефективну організацію професійної підготовки та виховання студентів на основі гуманістичних ідеалів і цінностей: апріорне дотримання суб'єктами освітнього процесу принципів та правил, що визначають характер протікання навчального та виховного процесу з позиції гуманістичної спрямованості виховання майбутнього актора; занурення майбутнього актора в освітньо-творче середовище, яке було б суб'єктно-гуманістичною моделлю втілення добра, краси, любові; власна відповідність особистості викладача гуманістично спрямованій позиції життєдіяльності; застосування гуманістично спрямованого стилю професійного спілкування в системі «викладач ↔ студент». Змістове навантаження схематизовано та подано на рисунку 1.

Розглянемо більш детально змістові характеристики кожної умови.

Педагогічна умова 1. Дотримання принципів гуманістичної спрямованості суб'єктами освітнього процесу є апріорі у вихованні майбутнього актора [7]. Це визначальна умова організації та перебігу професійної підготовки, яка містить дві складові: навчання та виховання, у яких і формується особистість майбутнього фахівця. Принципи становлять методологічну основу життєдіяльності суб'єктів освітнього процесу в межах закладу вищої освіти, тому виконують нормативну, організаційну та регулятивну функції, що забезпечує ефективність, результативність поставлених завдань професійної підготовки та безпосередньо організації гуманістичної спрямованості освітнього процесу. Реалізація принципу віри в людину та беззаперечної поваги до неї дає викладачеві зворотний зв'язок між ним та студентами. Беззаперечну повагу розглядаємо як апріорі, положення яке не підлягає сумніву, не обговорюється. Тут працює мудрість народної педагогіки: «Що посієш, те й пожнеш». Якщо є віра у творчий потенціал майбутнього актора, повага до його творчих пропозицій, винаходів, то це формує в ньому гуманістичне ставлення до оточуючих та до самого себе, підвищує його власну самооцінку, відповідно впливає на ставлення до людей, гуманістичне ставлення. Цей принцип – вихідне положення першої педагогічної умови. Принцип рефлексії з позиції гуманістичних цінностей забезпечує регулятивну функцію. Суб'єкти педагогічної взаємодії оцінюють самих себе очима інших, відбувається організація власних дій та вчинків за відповідним очікуванням – головне, щоб основою моделі поведінки була гуманістична цінність – Добро. Толерантність, як принцип виховання майбутнього актора, повинна реалізуватись саме в багатопланових та багаторівневих взаємостосунках суб'єктів освітнього процесу. Цей принцип важливий для майбутньої професійної діяльності студентів. Актор, здійснюючи комунікативні зв'язки між автором п'єси, режисером й глядачем, транслює ідею драматичного твору, хоча може мати своє власне судження стосовно її втілення. У процесі живої взаємодії актора і глядача відбувається налагодження шляхів до людського взаєморозуміння в усіх аспектах життя, відкриваються для кожного окремо взятого індивіда й суспільства загалом додаткові можливості для спілкування на емоційному, інтелектуальному, етичному та естетичному рівнях. Актриса, режисер, викладач Єльської школи драматичних мистецтв Е. Фає (Faє E.) до основних аспектів успішної взаємодії в роботі над виставою відносить узгодженість дій членів творчої групи, їхню здатність до позитивного сприйняття коментарів і зауважень кожного з колег. Принцип апріорно позитивного ставлення до людини є нормативним, і його реалізація забезпечує реалізацію попередньо розглянутих принципів.

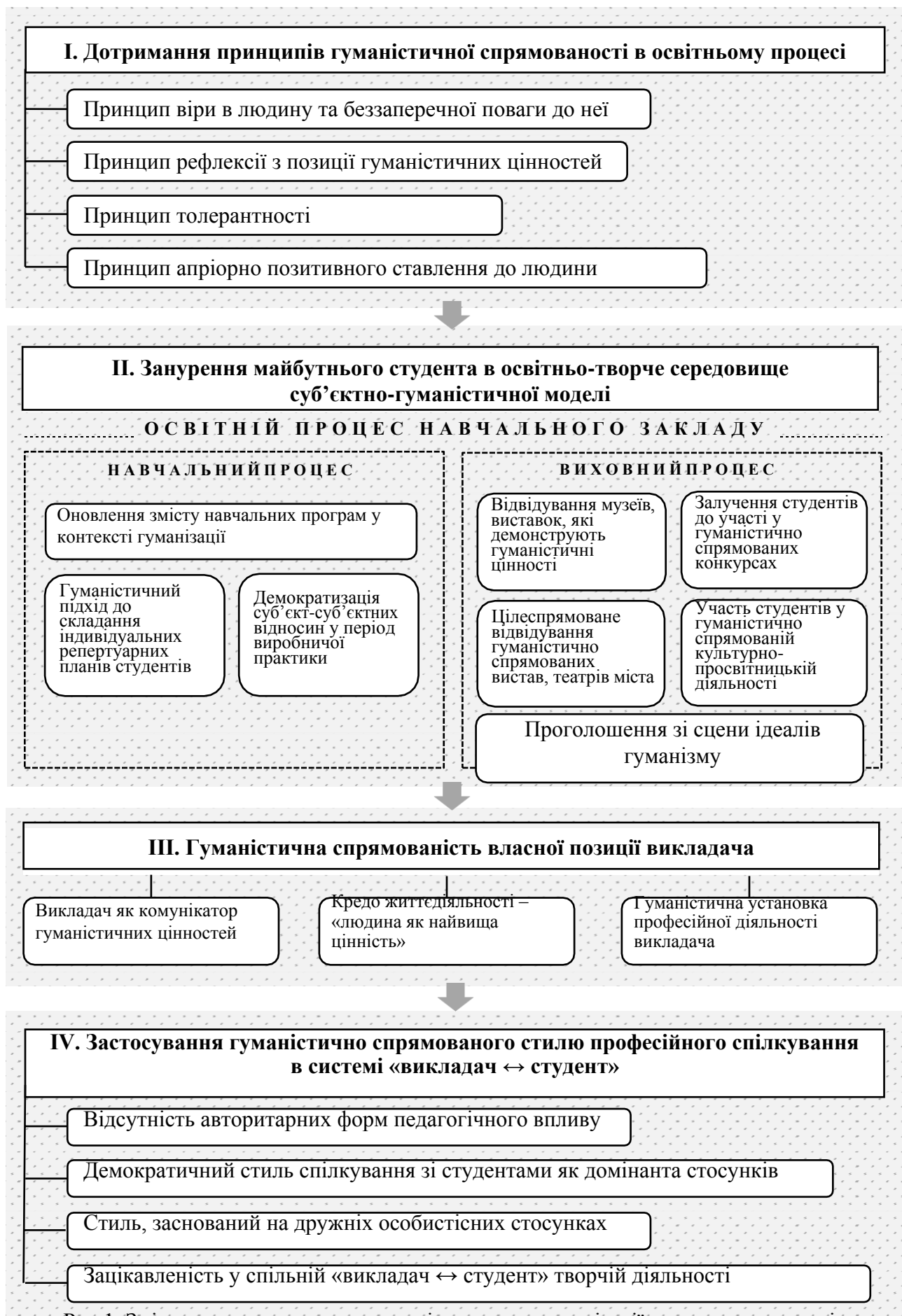

Рис. 1. Змістове навантаження педагогічних умов гуманізації виховання студентів

У його змісті міститься і норма, якій треба відповідати, і правило, за яким необхідно організувати власну життєдіяльність у межах освітнього процесу кожному суб'єктові.

Педагогічна умова II. Занурення майбутнього актора в освітньо-творче середовище, яке було б суб'єктно-гуманістичною моделлю втілення добра, краси, любові. Актор є головним комунікатором, через якого здійснюється трансляція актуальних суспільних проблем. Володіння актором художньо-естетичною інформацією, закладеною автором п'єси, уможливорює донести її до глядача в такий спосіб, щоб він (глядач) зміг зчитати, зрозуміти та прийняти авторську ідею, його погляди та міркування і, відповідно, самому замислитись над проблемами, які порушено у виставі, а можливо, і почати діяти. Щоб виконувати цю функцію, а саме – проповідника цінностей добра, краси, любові, і, відповідно, бути транслятором цих цінностей, майбутньому акторові необхідно постійно перебувати в освітньо-творчому середовищі, яке було б джерелом, що надає молодій людині уявлення про те, що повинно бути, як цього досягти та оцінити реалії повсякдення з позиції гуманістичних цінностей. Освітньо-творче середовище містить навчальний та виховний процеси, які не обмежені стінами закладу вищої освіти, а тяжіють до зовнішнього культурно-інформаційного простору, тому необхідно враховувати вплив інформаційних потоків, що не завжди несуть повідомлення про цінності добра, краси та загальнолюдської любові. Гуманістичне спрямування навчального процесу потребує оновлення змісту навчальних програм у контексті гуманізації; гуманістичного підходу до складання індивідуальних репертуарних планів студентів (за змістом та формою роботи над творчим пошуком – вокал, сценічна мова тощо); демократизації суб'єкт-суб'єктних стосунків у період виробничої практики (гуманістично-оцінна характеристика відносин на споглядальній складовій практики, налагодження творчої співпраці студентів-практикантів з учнями – педагогічна складова, донесення гуманістичних ідеалів зі сцени – виконавська складова). Виховний процес у закладі вищої освіти – багатоаспектне педагогічне явище, і його гуманістичне спрямування має бути цілеспрямованим і мотивованим відповідно до виконання професійних обов'язків, передусім викладачами, та реалізації другої педагогічної умови: планове відвідування музеїв, виставок, культурно-виховних заходів, які демонструють гуманістичні цінності; цілеспрямоване відвідування гуманістично спрямованих театральних вистав з подальшим обговоренням, бесідами, дискусіями; залучення студентів до участі в конкурсах та культурно-просвітницькій діяльності.

Отже, створення, а відповідно, наявність освітньо-творчого середовища є провідною педагогічною умовою професійної підготовки майбутнього актора, а тому гуманістична спрямованість цього процесу, обох його складових (освітньої та виховної) повинна бути домінантною характеристикою. Вона забезпечує формування гуманістичних якостей майбутнього актора як професійно значущих. Занурення студентів в освітньо-творче середовище сприяє довірливим стосункам студентів у колективі, відсутності порушень навчальної та творчої дисципліни, етичних норм міжособистісного спілкування, створенню спільноти однодумців як запоруки колективної творчості, розкриттю власного творчого потенціалу, реалізації внутрішніх творчих потреб, прагненню постійного самовдосконалення й саморозвитку, дає змогу студентам широко реалізовувати різні види комунікації та через них доносити гуманістичні цінності, бути здатними до виконання спільних завдань, сприяє розкриттю творчої природи студента й прогнозує його творчі перспективи.

Педагогічна діяльність у межах освітньо-творчого середовища спрямована на формування особистісних та професійних якостей студентів, мотивацію до навчання, опанування його предметного змісту, формування, з одного боку, гуманістичної особистості майбутнього актора, а з іншого – через власну професійну діяльність, театральне мистецтво доносити до глядача гуманістичні цінності й у такий спосіб впливати на людей з гуманістичних позицій, оскільки театр, за словами М. Гоголя – це кафедра. Так, у статті «Про театр, про односторонній погляд на театр і взагалі про однобічність» М. Гоголь рішуче відкидав ставлення до театру як до розваги, розглядаючи мистецтво театру як кафедру, з якої читаються уроки життя: «...якщо брати до уваги, що в ньому може поміститися натовп із

п'яти, шести тисяч осіб і що весь цей натовп ні в чому не схожий між собою, може раптом потрястися одним потрясінням, заридати одними сльозами і засміятися одним загальним сміхом. Це така кафедра, з якої можна багато сказати добра» [1].

Педагогічна умова III. Гуманістична спрямованість власної позиції викладача – запорука результативності формування гуманістичної спрямованості майбутнього фахівця. Як комунікатор гуманістичних цінностей через зміст фахових дисциплін він повинен доносити до усвідомлення студентами їхнього призначення «сіяти добре та вічне». Кредо його власної творчої життєдіяльності має бути «людина як найвища цінність». По-іншому спрацює механізм «не вірю», започаткований К. Станіславським, а значить – псевдогуманізм. Маючи гуманістичну установку на власну професійну викладацьку діяльність, він повинен виконувати всі її види з позиції толерантного ставлення до студентів, володіти якостями лідера, бути домінантою як комунікатор навчальної діяльності студентів, мати авторитет і повагу серед колег та бути прикладом гуманістично спрямованої особистості. Використовуючи різні способи мотивації, він повинен прищеплювати студентам любов до театру як до храму Добра, Краси та Істини, знайомити їх з прикладами відданого служіння мистецтву відомих акторів, стимулювати прояви їх творчих успіхів. У результаті дотримання такої гуманістично спрямованої власної позиції викладачу фахових дисциплін, керівнику навчальної групи, можна розраховувати на установлення довірливих стосунків у колективі, співробітництво та партнерство, налаштованість на успіх. Це зумовлює як високу результативність занять з фахових дисциплін, стимулює навчальну та творчу діяльність майбутніх акторів, так і сприяє розвитку особистісних гуманістично спрямованих якостей. Є. Вахтангову, на правах керівника студії, удавалось успішно поєднувати в освітньому процесі властиву театру стихію гри із суворою професійною дисципліною. Його організаційна та педагогічна діяльність була орієнтована на створення колективу односторонців, що уможливило вирішення проблеми виховання молодого людини, формування її світогляду, гуманістично спрямованих естетичних та етичних установок, моральних якостей, суспільної активності.

Відомі педагоги акцентували на наявності лідерських якостей викладача для організації освітнього процесу фахової підготовки майбутнього актора та управління внутрішньокolleктивними стосунками на позиціях гуманізму, які безпосередньо впливають на становлення молодого людини як творчої особистості, до навколишнього світу, до людей та їхніх вчинків. Вищевикладене є підтвердженням нашої позиції щодо домінуючої ролі викладача як комунікатора у взаємодії учасників освітнього процесу.

Педагогічна умова IV. Застосування гуманістично спрямованого стилю професійного спілкування в системі «викладач↔студент» виключає формальне ставлення до виконання професійних обов'язків, недиференційований підхід до оцінювання діяльності студентів, забезпечує особистісно орієнтовані стосунки з кожним. Відсутність авторитарних форм педагогічного впливу на студента у процесі фахової підготовки, застосування демократичного стилю зі студентами як домінанти у стосунках у системі «викладач↔студент», використання стилю, заснованого на дружніх особистісних стосунках, зацікавленість у спільній «викладач↔студент» творчій діяльності – змістові позиції четвертої умови. Вони надають можливість викладачеві, як лідеру та комунікатору навчальної інформації, в освітньому процесі демонструвати через обраний стиль професійного спілкування свої власні гуманістичні цінності.

В. Кан-Калік розглядав систему стосунків викладача та членів навчального колективу як взаємодію факторів взаємозалежності та співпраці суб'єктів спілкування; формування у студентів відчуття психологічної єдності з педагогом; орієнтування на педагога як на людину з високою самооцінкою та самосвідомістю; відсутність авторитарних форм педагогічного впливу; підтримку стійкої мотивації до навчальної діяльності та використання її як фактора управління освітнім процесом; єдність ділового й особистісного спілкування; залучення студентів у систему професійного педагогічного спілкування [2].

Основою взаємин викладача фахових дисциплін та майбутнього актора є захоплення мистецтвом театру, що об'єднує педагогічну діяльність та творчу взаємодію в усіх різноманітних аспектах. Реалізація викладачем четвертої педагогічної умови забезпечує пізнавальну активність студентів, мотивацію до отримання професійних знань, умінь та навичок; активну взаємодію викладача й студента впродовж освітньої діяльності; творчий підхід до моделювання взаємостосунків у комунікативних системах «викладач↔студент», «студент↔студент», «студент↔колектив», «студент↔викладач»; прояви доброзичливості, взаєморозуміння й толерантності у стосунках учасників освітнього процесу; стимулювання прагнення колективної підтримки кожного студента до творчої самореалізації; позитивне сприйняття будь-якої творчої позиції студента; активну співпрацю, творчі, партнерські стосунки зі студентами; стимулювання демонстрації високого рівня культури у спілкуванні між учасниками освітнього процесу; налагодження особистісних контактів з кожним студентом.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Театральне мистецтво як одна з форм суспільної свідомості має безмежні можливості впливу на свідомість як окремої людини, так і суспільства. Про роль, яку відіграє мистецтво театру в суспільстві, К. Станіславський зазначав: «...театр – могутня сила для душевного впливу на натовпи людей, які шукають спілкування» [8, с. 427]. І дуже важливо, які саме ідеали, цінності транслює актор зі сцени, на які почуття впливає та з якою метою. Проголошення гуманістичних цінностей, на нашу думку, є головною функцією театрального мистецтва. Відповідно до цього повинен бути підготовлений та вихований актор, який сам був би гуманістичною особистістю. Для цього освітній процес вищого навчального закладу має бути гуманістично спрямованим, а це забезпечується певними педагогічними умовами, які проаналізовані у статті. Цінності суспільства змінюються відповідно до політичних, економічних та культурних перетворювань. Гуманістичні цінності Добра, Краси, Любові – вічні. Вони є гарантом існування цивілізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філь О. В. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении: книга для учителя. Москва: Просвещение, 1987. 190 с.
2. Гуманізм . *Вікіпедія* . URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Гуманізм>.
3. Донина О. И. Гуманизация образования и воспитания как социально-педагогический феномен. *Педагогическая наука: история, теория, практика, тенденции развития*. е-журнал. Вып. №2 (2010). URL: https://intellect-invest.org.ua/.../pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski...
4. Локарева Г. В. Функціональний потенціал художньо-естетичної інформації в підготовці майбутніх фахівців. *Духовність особистості в системі мистецької освіти* : зб. праць Вип. 2. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. С.18-25.
5. Опольська М. В. Проблема гуманізації професійної підготовки майбутнього фахівця. *Єдність особистісного і соціального факторів у виховному процесі начального закладу*. Полтава: АСМІ, 2004. С.223-227.
6. Стадніченко Н. В. Професійне спілкування актора як засіб виявлення специфічних принципів театру. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2014. Вип. 36 (89). С. 375-378.
7. Станіславський К. С. Собрание сочинений: в 8 т. / Редкол.: М. Н. Кедров (гл. ред.) и др.; Москва: Искусство, 1954–1961. Т. 2: Работа актера над собой. Ч. 1. Работа над собой в творческом процессе переживания. Дневник ученика. 421 с.